

Právnícké osoby

Pojem, vývoj teorií právníckých osob, charakteristické rysy, tvořící koncept právnícké osoby, odraz v OZ

Literatura **základní** a doporučená

- § 118 – 209 obč. zákoníku (OZ)
- Hurdík, J., Právnícké osoby. Obecná právní charakteristika. MU, Brno, 2000
- **Hurdík, J., Právnícké osoby a jejich typologie. C.H.Beck, Praha, 2003, 2. vydání 2009**
- Beran, K., Právnícké osoby veřejného práva. Linde Praha,a.s., 2006
- Havlan, P., ..výběr z titulů, zejm. stát jako PO, Veřejné vlastnictví
- Frinta, O., Právnícké osoby. PrF UK, Praha, 2008
- Beran, K., Pojem osoby v právu. Praha: Leges 2012
- Komentáře k OZ (zejm. C. H. Beck - § 118-209)
- **Hurdík, J. a kol., Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. Plzeň: A. Čeněk, 2013, 2014, 2018**
- **Dvořák-Švestka-Zuklínová, Občanské právo hmotné 1, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013**
- Eliáš, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012

Výběrová literatura

k rozporné roli PO v současném světě:

- Korten, D.C., Keď korporácie vládnu svetu. Vyd. PARADIGMA.SK, Košice, 2000
- Gray, J., Marné iluze. PARADIGMA.SK, Košice, 2000
- Giddens, A., Důsledky modernity. SLON, Praha 1998
- Hendersonová, H., Za horizontem globalizace. DharmaGaia, Praha, 2001
- Reich, R., Dílo národů. Prostor, 2002

Vznik a vývoj právnických osob I

Studijní literatura k obr. 1-7 zejména: Hurdík, J., Právnické osoby a jejich typologie. C.H.Beck, Praha, 2003, 2. vydání 2009

- Římské právo ani středověké právo neznalo právnické osoby jako obecnou kategorii
- Pojem právnické osoby se utváří s nástupem novověku
- Právnické osoby jako typy a obecný pojem vznikají po několika liniích:
- A) korporativní povahy
  - (a) obchodní společnosti jako nositelé ekonomické aktivity (ziskové)
  - (b) spolky jako výraz občanské aktivity (neziskové)
- B) nadační povahy (legáty, fideikomisy, fiducia, nadace, fondy..)
- C) samosprávné typy (obce, univerzity, cechy, profesní komory..)
- Smíšené typy: družstva, ústavy..

Vznik a vývoj právnických osob II

- Institut právnické osoby vznikl jako obecný pojem v podmínkách přirozenoprávního myšlení, které bránilo připustit existenci subjektu, odlišného od člověka
- Řešení – teorie fikce
- Druhy teorií fikce:
  - A) Teorie personifikace
  - B) Teorie fikce ve vlastním smyslu (právní technika)
  - C) Teorie transsubstanciace

Vznik a vývoj právnických osob III

- Proces přijetí PO jako reality (právní) - transobjektivizace - vedl k převládnutí teorií reality (PO je chápána jako reálně existující organizačně právní útvar)
- Druhy teorií reality:
  - A) Teorie kolektivní vůle
  - B) Teorie organická (*O. v. Gierke*)
  - C) Teorie technické reality (*V. Simonart*)

Právnícká osoba – právně organizační podstata

Zpravidla jde o výsledek procesu:

- separace (oddělení části statusového potenciálu od existující osoby)
- integrace (spojení oddělených částí do nového org. útvaru – není přítomno u PO tvořených jedinou osobou zřizovatele)
- institucionalizace (vznik nového institucionalizovaného organizov. útvaru)
- personifikace (vznik nové osoby)

zúčastněných zájmů

Charakteristické a identifikační znaky PO

1. Vliv státu a práva na vznik/zánik/fungování PO
2. Právní osobnost (subjektivita, způsobilost mít práva a povinnosti)
3. „Svéprávnost“ (způsobilost k právním jednáním)
4. Deliktní způsobilost
5. Organizační struktura

Identifikační znaky:

6. Identifikační číslo
7. Název
8. Sídlo
9. „Národnost“ (osobní statut)

Diskusní znaky:

- Účel, veř. prospěšnost (součást oprávnění jednat ?)
- Majetek/majetková způsobilost (součást osobnosti a „svéprávnosti“ ?)

1. Vliv státu a práva na vznik PO

- Právnícké osoby soukromého a veřejného práva (§ 20/2)
  - Dvoustupňový vznik/zánik
  - Vznik/zánik aktem veřejného práva
- Vliv veřejné moci uplatňován podle tří principů:
  - - koncesní
  - - legality (registrační, imatrikulační)
  - - volnosti (liberality)
    - dílčí princip spontaneity

2. Způsobilost k právům a povinnostem/právní osobnost

Dva základní typy:

- Speciální subjektivita/osobnost (daná předmětem činnosti)
- Neomezená subjektivita/osobnost (shodně s FO)
- **Současné pojetí OZ** vychází z:
  - osobnosti FO
  - omezení daného povahou PO (§ 20/1 OZ)
  - bez ohledu na předmět činnosti (§ 20/1 OZ (neplatí u sdružení vlastníků jednotek - § 1194-1196))

(důvod opuštění spec. subj.: ochrana třetích osob před překročením oprávnění osob jednajících jménem PO)

Praktický účinek: překročení předmětu činnosti nezakládá neplatnost PJ, ale může být veřejnoprávním deliktem

3. Přičitatelnost právních jednání/“svéprávnost“ PO I

- Terminologicky způsobilost k právnímu jednání - svéprávnost - § 15 odst. 2
- Vychází se z teze, že **PO svéprávnost nemá**
- Jednání za PO je v OZ chápáno jako zastupování (§ 161, 162..)
- Otázka limitace způsobilosti k právnímu jednání účelem (§ 144n.), resp. veřejnou či soukromou prospěšností (§ 146n.).

3. Přičitatelnost právních jednání/“svéprávnost“ II

§ 161-166

Za právnickou osobu jednají:

- 1) Statutární orgán (§ 163n.)
- 2) Opatrovník (§165)
- 3) Zaměstnanci, obdobně člen nebo člen jiného orgánu nezapsaného do VR (§ 166)

Interní omezení zástupčího oprávnění účinné vůči T, jen bylo-li známo T

4. Deliktní způsobilost I

Nutno odlišit :

- Trestně právní
- Administrativně právní
- Majetkovou (civilní) odpovědnost PO

Nutno odlišit:

- Odpovědnost PO vůči T (rozsah, obsah – jen za sebe nebo za jiné?)
- Odpovědnost orgánů, členů, společníků atd. vůči vlastní společnosti (individuální)
- Odpovědnost orgánů, členů společníků, zakladatelů atd. PO vůči T. za delikty primárně přičitatelné právnické osobě (*piercing of the corporate veil, Durchgriffstheorie, l'abus de la personnalité*)
- Společenská odpovědnost PO (?)

4. Deliktní způsobilost II

§ 167 – podmínky přičitatelnosti deliktu PO:

Právníckou osobu zavazuje

1) protiprávní čin, kterého se

2) při plnění svých úkolů (*a contrario excus*)

3) dopustil a) člen voleného orgánu,

b) zaměstnanec nebo

c) jiný její zástupce

(Srov. dřívější úprava § 420/2 OZ 1964: škoda způsobená těmi, které PO ke své činnosti použila – na pohled širší)

4) vůči třetí osobě.

5. Organizační struktura

- Vytváří předpoklady pro:
  - tvorbu vůle PO
    - koncepční
    - operativní
      - navenek
      - dovnitř PO
    - kontrolní
  - projev vůle PO vně PO (statutární orgán)
  - projev vůle PO dovnitř PO
  - kontrolu činnosti PO (odpovědnost vůči sobě samé a vůči společnosti/T)

6. Identifikační číslo PO

- § 3019 - identifikujícím znakem PO jako podnikatele je identifikační číslo, bylo-li jí přiděleno

7. Název

- Základní identifikační znak (§ 132n.)
  - Požadavek identifikovatelnosti a nezaměnitelnosti
  - Povinná součást: označení právní formy (typu) PO – po novele 460/2016 Sb. výjimky
  - Zákaz klamavosti (§ 132/2)
- Ochrana názvu PO
  - před zpochybněním nebo neoprávněným zásahem do práva k jménu (§ 135/1)
  - před zásahem do pověsti a soukromí (§135/2)

8. Sídlo

- Identifikační znak (§ 136-137)
- Požadavky na sídlo:
  - OZ nevyklučuje neshodu rejstříkového a skutečného sídla
    - Každý se může dovolat skutečného sídla
    - Ochrana vůči osobě, která se dovolá rejstříkového sídla

9. „Národnost“ (osobní statut) – příslušnost k právnímu řádu určitého státu

- Pro oblast mezinár. soukr. vztahů: MPS
- Určuje se podle tří principů:
  - princip sídla
  - princip inkorporace
  - princip kontroly
- OZ obsahuje řešení pro určení, zda jde o zahraniční osobu v § 3024: zahraniční osoba: bydliště nebo sídlo mimo území ČR